

Сања Ранковић

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ УЧЕЊА НАРОДНОГ ПЕВАЊА ЈЕДНОГЛАСНО ПЕВАЊЕ I

Завод за уџбенике, Београд 2008.

Књига српског етномузиколога Сање Ранковић *Основни принципи учења народног певања (једногласно певање I)* концептирана је и публикована у форми приручника и као таква нема узора у домаћој музичкој педагошкој литератури. Узимајући у обзир дугогодишње напоре Сање Ранковић да се предмет „народног певања“ уведе у институције школства,¹ са циљем признавања легитимности традиционалне вокалне праксе, као „нечега што је наше, аутохтоно, а што је неправедно маргинализовано“ (стр. 7), може се рећи да публикавање овог приручника представља корак ка остварењу наведене идеје и очувања једног музичког жанра, са свим његовим специфичностима.

Чињеница да је ова публикација финансирана од стране државе имплицира суштинско активирање стратешких потенцијала земље за очување једног од најзначајнијих аспеката њеног културног идентитета. Уопштено говорећи, укључивање елемената традиционалне музичке културе у систем школства представља одговор државе на актуелан процес глобализације, и у том смислу, Србија свакако није изузетак. Када је у питању вокална пракса, познато је да сличне певачке школе постоје у Бугарској, Македонији, Мађарској, Хрватској, и другде.² Публиковањем овог приручника, српска школа традиционалног певања или, прецизније речено, школа српског традиционалног певања, добија своју стручну потврду, док институционални систем, у овом случају устројен у сврси очувања националног идентитета, на овај начин остварује свој циљ у сфери музичког образовања.

По речима ауторке, овај приручник јесте плод личног вишегодишњег педагошког искуства. У њему су сажето илустровани основни принципи методологије рада којима се ауторка руководи у раду са почетницима – на нивоу основног музичког образовања (у трајању од две године), и кроз прве две године средње музичке

¹ Захваљујући Сањи Ранковић, 1995. године у МШ „Мокрањац“ у Београду је основан Одсек за етномузикологију, са традиционалним певањем/свирањем као главним предметом.

² Ауторка у приручнику не помиње друге „школе“ традиционалног певања, али је очигледно да у концептуалном смислу има узоре у њима, и то првенствено у бугарској школи певања. Наиме, академски статус ове школе јесте управо резултат доследне примене концепта дефинисане методологије рада и постављене вокалне технике, и у том смислу се она свакако може сматрати узорном.

школе (у раду са ученицима који нису имали предмет „народно певање“ у оквиру основног музичког образовања). Концепција приручника има утемељење у теоријском знању и практичном умећу, а обликована је тако да се ученик поступно уводи у проблематику једногласног певања, које је постављено као прва етапа у процесу овладавања „народним певањем“.³

Приручник обухвата неколико тематских целина: о учењу народног певања, учењу једногласног певања, вокалној техници, природном тонском систему, стилским одликама традиционалног певања и како организовати час певања. Писани материјал прате нотни записи и текстови српских једногласних песама из различитих географских области,⁴ а примери (укупно 36) су поређани по критеријуму сложености вокалних облика, од једноставнијих ка сложенијим. Приложени компакт-диск, на којем се налазе аудио снимци транскрибованих примера, омогућава ученику потпуније разумевање питања разматраних у студији.

Етномузиколошки и педагошки рад, као и извођачко искуство Сање Ранковић,⁵ имплицирани су у првом поглављу књиге, *Учење народног певања*. Почетна мисао овог поглавља: „Учење народног певања подразумева свест о томе да традиционална музика није културно-историјски реликт, већ наша стварност“ (стр. 10), суштин-

³ Ауторка се у овом приручнику задржава искључиво на једноставнијим примерима једногласног певања (отуда у поднаслову књиге стоји *Једногласно певање 1*), који су, по њеном мишљењу, најпогоднији за подучавање почетника. Комплекснији примери једногласног певања, односно примери вишегласја, који подразумевају усложњавање методологије рада, нису обухваћени овим програмом, па се може рећи да садржај овог приручника најављује разраду система подучавања у уџбеницима „народног певања“ чије је остварење планирано у будућности.

⁴ На основу разноврсног порекла примера, односно несразмере у њиховом броју – 5 примера из западне Србије, 4 из североисточне, 4 из Војводине, 5 из централне, 16 из југоисточне, 1 из Херцеговине и 1 из румунског Баната, може се закључити да критеријум музичких дијалеката није суштински релевантан за одабир примера намењених за подучавање почетника.

⁵ Мр Сања Ранковић је аутор више научних радова на тему сеоске вокалне праксе Срба, који су резултат искључиво личног теренског истраживања, а досад је објавила и једну књигу, под називом *Вокална традиција Лијева Поља и Поткозарја*. Као стручни сарадник је учествовала у реализацији CD издања неколико вокалних група у Србији. Осим запослења на месту професора народног певања и шефа Одсека за етномузикологију МШ „Мокрањац“ у Београду, Сања Ранковић је већ дужи низ година активна и као члан београдске певачке групе „Моба“ (чији је и један од оснивача), свакако једне од најеминентнијих певачких група у Србији и региону данас, која у својој интерпретацији негује звук близак сеоском извођењу. Својим деловањем, ова група (настала 1993) иницирала је формирање многих других група сличне оријентације у Србији.

ски одређује полазишну тачку професионалне оријентације Сање Ранковић. Дефинисање традиционалног народног певања као веома старог облика музичког изражавања, насталог у сеоској средини, до данас преношеног искључиво усменим путем, има за циљ да укаже на суштински проблем очувања традиционалног вокалног израза у савременом, урбаном културном амбијенту. У томе смислу, ауторка инсистира на значају интерпретације која представља плод суштинске спознаје текста, мелодијских карактеристика и пре свега – аутентичног контекста.

У наставку првог поглавља следи објашњење питања валидности извора који се користе за овладавање вештином традиционалног певања, те се као погодни издвајају теренски снимци које је певач начинио лично или их је начинио неко други, односно нотни записи из етномузиколошких збирки. Ослањајући се на лично педагошко искуство, ауторка сугерише превасходно консултовање аудио снимка, указујући при том на непотпуност информације коју, за потребе практичног извођења, пружа сам нотни запис, а која се огледа у немогућности да се нотним писмом прикажу све стилске особености одређеног извођења. На овај начин, индиректно је дефинисана и сама метода подучавања, која се очигледно заснива на принципу реинтерпретације, са јаким упориштем у слушном утиску, на основу теренског снимка оригиналног извођења.

Припрема за извођење песме је издвојена као посебно важан сегмент учења народног певања, и сама по себи сведочи о свеобухватности ове методе подучавања. Припрема подразумева теоријско упознавање ученика са општим подацима о песми (порекло, контекст и начин извођења песме, односно њена функција) и анализу текста (издвајање драмских пунктова, тумачење непознатих речи и појмова, одређивање врсте стиха, идентификација рефрена).

У другом поглављу, *Учење једногласног певања*, једногласно певање се поставља као полазна тематска јединица у процесу учења народног певања. На самом почетку су диференцирана два начина извођења једногласних песама: *самачко* (солистичко)⁶ и групно. Ауторка издваја *самачке* песме као најпогодније за елементарну поставку гласа, сугеришући при том употребу напева уског амбитуса и једноставне орнаментике (базиране на једноструким предударима), састављених од краћих мелодијско-ритмичких фраза (у сврси регулације дисања). Издвајање и дефинисање методе индивидуалног рада као фундаменталне у фази оспособљавања почетника за из-

⁶ Ауторка термин „солистичко певање“ замењује народним термином – „самачко певање“ и у тексту га последно користи.

вођење традиционалних песама свакако јесте круцијално и сведочи о вредности и значају педагошког искуства Сање Ранковић. Овом методом, ауторка суштински одваја формално музичко образовање од аматерског обучавања почетника (на пример, едукација у културно-уметничким друштвима), у којем је углавном заступљена метода групног рада.

Треће поглавље, *Вокална техника*, доноси скуп техничких правила неопходних за успешну, целовиту интерпретацију традиционалних песама, као и вежбе за уједначено извођење тонских висина, односно техничке вежбе (вокализе), које ауторка назива „вежбама за распевавање“. Техника, за коју се може рећи да је по општим техничким принципима слична *belcanto* стилу (узимање ваздуха на нос, испуштање на уста и уједначеност у извођењу тонских висина, која се остварује на плану технике добијања тона, боје и квалитета), своју суштинску специфичност има у нижој импостацији, певању вокала „што више напред – на уснама“, односно звучном уподобљавању извору.

У четвртом поглављу, *Природни тонски систем*, посебно је акцентована појава нетемперованости тонских структура, као иманентно својство значајног дела српске традиционалне вокалне праксе. Ауторка издваја основне тонске низове (укупно 5), ређајући их по критеријуму сложености, од дијатонских према хроматским. Редослед низања ових структура уједно је и редослед њиховог увођења у наставни процес. Разматрање проблема нетемперованости методолошки је утемељено на крају овог поглавља, позивањем на податке добијене приликом тонских мерења која је при проучавању српског традиционалног певања начинила Радмила Петровић.⁷

У петом поглављу, *Стилске одлике традиционалног певања*, Сања Ранковић, по сопственом признању, улази у сферу изузетно комплексног и деликатног питања – извођачког стила. Чини се да су управо из разлога поменуте деликатности, у овом поглављу садржане само конкретне информације о специфичним „стилским“ особеностима традиционалне вокалне праксе различитих крајева Србије, без елаборације значења појма „стил“. Као основне „стилске“ карактеристике, ауторка издваја: боју гласа, вокалну технику, начин украшавања, мелодијско-ритмичке обрасце и третман текста. Наведени параметри су постављени као основа идентификације различитих музичких сензибилитета на простору Србије – од централне и западне, преко југоисточне и североисточне, до северне Србије.

⁷ *Српска народна музика, песма као израз народног музичког мишљења*, Музиколошки институт САНУ, посебна издања, књ. ДХСIII, Одељење друштвених наука, књ. 98, Београд 1989, стр. 72–73.

Метода подучавања, објашњавана по сегментима кроз претходна поглавља, систематизована је у оквиру поглавља *Како организовати час певања*. Елементи подучавања су изложени таксативно, редоследом који налаже форма школског часа: распевавање, техничке вежбе и вежбе с уједначавањем вокала, „теоријска упутства“ у вези са песмом која се учи, слушање песме и записивање текста, записивање мелодије, анализа поетске и мелодијско-ритмичке структуре, а затим певање, то јест, учење песме и њено извођење у целини. Као евентуалну замену појединих тачака овог система, односно његову разраду у циљу развијања креативности код ученика, ауторка предлаже: осмишљавање вокализе (на основу мотива преузетих из песме), превођење песме из *parlando rubato* у дистрибутивни ритам (и обрнуто) и стварање нове песме у народном духу.

Последње поглавље, *Завршина разматрања*, није реализовано у стандардној форми резимеа, већ објашњава визију о очувању националног идентитета кроз ревитализацију традиционалне музичке праксе. Такав приступ сведочи не само о етномузиколошки обликованој перцепцији, него и о суштински свеобухватном промишљању Сање Ранковић о проблемима апликативне етномузикологије, у ужем, и савременог друштва, у ширем смислу. Чини се да тек посматрањем књиге *Основни принципи учења народног певања (једногласно певање I)* у светлости представљене визије, ово остварење добија своје потпуно значење и сврсисходност.

Здравко Ранисављевић
(Музичка школа „Мокрацац“,
Београд, Србија)

UDC 781.7:784.4](=163.41)

78.072(075)